

DOI: 10.35774/econa2022.03.022

JEL classification: H00

UDC: 331

Лілія КРИХОВЕЦЬ-ХОМ'ЯК

аспірантка кафедри підприємництва і торгівлі,
Західноукраїнський національний університет, Україна
E-mail: lkruhovec@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-0126-2550

ЕКОНОМІКА ІНТЕЛЕКТУ В КОНТЕКСТІ ТРАНСДИСЦИПЛІНАРНОГО ПІДХОДУ

АНОТАЦІЯ

Вступ. Розглянуто багатогранність складових системи людського інтелекту, прикладні аспекти механізмів формування діяльній поведінки особистості з точки зору її економічних виборів.

Методи дослідження. Базис методологічних досліджень складають методи емпіричного та теоретичного дослідження: використання системного підходу у процесі аналізу теоретичних основ і практики у сфері поведінкової економіки. Для досягнення поставленої мети застосовано такі методи дослідження: системного та логічного аналізу, інтерв'ю, метод аналогій, систематизації та узагальнення.

Результати. Досліджено багатогранність сутності категорії «людський інтелект». Більш детально оглянута триєдина модель людського інтелекту, що визначає впливи, індивідуальні та колективні життєві пріоритети, вибори, в тому числі і економічні. Розглянуто нейронні й психологічні аспекти головного мозку та інструменти, які впливають наші людські переконання, бажання, потреби, фінансові вибори, формують дії та особистісну економічну поведінку загалом.

Подано сутнісну характеристику дефініції економіка інтелекту. Обґрунтовано роль та сутність людського інтелекту в контексті сучасних досліджень трансдисциплінарного підходу щодо економічних виборів поведінки діяльності економічних суб'єктів в умовах взаємодії.

Перспективи. Подальші дослідження різних аспектів людського інтелекту є важливими в контексті економіки виборів, фінансового мислення, та підприємництва, в аспекті якісно нової інституційної площини розвитку відносин між суб'єктами освітніх послуг в сучасних реаліях суспільно-економічного розвитку та переважаючого економіки на національному, регіональному, локальному рівнях.

Ключові слова: інтелект; ментальний інтелект; емоційний інтелект; фізичний інтелект; трансдисциплінарний підхід; економіка інтелекту.

Вступ

Людське життя наповнене набором цінностей за принципом дуальності: бажань і потреб, хочу і треба, блага індивідуального і колективного, особистої свободи і обмежень, потреби у зовнішньому контролі і внутрішньому самоконтролі, егоїзму і безкорисливості, матеріального мотиву і духовного імпульсу, національного патріотизму і світового ідеалу, а також людей, як особистостей (інтегрованих і відособлених), що відображають реалізм сьогодення та володіють колективною груповою свідомістю і визначає значущість, актуальність дослідження

проблематики людського інтелекту в контексті економіки виборів діяльності, управління, що виражається через економічну поведінку, і має безпосереднє відношення до сучасних досліджень предмету поведінкової економіки та підприємництва.

Аналіз останніх досліджень та публікацій з проблеми. Зазначені питання у своїх працях досліджували вітчизняні та зарубіжні науковці Д. Мезис, Р. Талер, Д. Гоулман, П. Маклін, Г. Гурджієву та К. Наранхо У. Бронфенбреннер, М. Руденко, О. Собко, С. Юшин, М. Плотнікова, В. Вольська, Є. Ходаківський та інші. Однак окреслені питання розглядалися здебільшого з

© Лілія Криховець-Хом'як, 2022

Отримано: 08.08.2022 р.

Рекомендовано до друку: 30.09.2022 р.

Опубліковано: 14.10.2022 р.

Ця стаття розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0, яка дозволяє необмежене повторне використання, розповсюдження та відтворення на будь-якому носії, за умови правильного цитування оригінальної роботи.

Як цитувати: Криховець-Хом'як, Л. Економіка інтелекту в контексті трансдисциплінарного підходу. *Економічний аналіз*. 2022. Том 32. № 3. С. 22-30. DOI: 10.35774/econa2022.03.022

токи зору психології, філософії і соціології і ще є не до кінця вивченими із економічної складової науки.

Мета статті

Метою дослідження є визначення ролі та сутності людського інтелекту в контексті сучасних досліджень трансдисциплінарного підходу щодо економічних виборів поведінки діяльності суб'єктів в умовах взаємодії.

Виклад основного матеріалу дослідження

Українська економістка Ольга Собко у своїй роботі «Інтелектуальний капітал підприємства: концептуалізація – функціонування – розвиток» зазначає, що ефективність функціонування суб'єктів господарювання як у розвинених країнах, так і країнах, які зазнають трансформаційних перетворень, ключовим фактором прогресу та капіталізації інтелектуального капіталу підприємства виступають інтелект, знання, інформація, які дедалі більше визначають конкурентоспроможність кожного господарського суб'єкта. Розвиток інтелектуального капіталу підприємства виступає основною метою його господарювання, враховуючи корисність (цінність), яку він приносить не лише для його власників, менеджерів, працівників, а й локальних громад, в середовищі яких воно функціонує, і країни загалом [6, с. 6-10].

Можна стверджувати, що сучасні дослідження людського інтелекту є вагомими не тільки з точки зору філософії, психології, нейрології чи соціології, а мають на сьогодні пріоритетний напрям дослідження в сферах економіки та підприємництва, і особливо актуальними будуть у перспективі, враховуючи умови турбулентності, невизначених перманентних змін, транзитивності української економіки.

У академічних колах дефініція «інтелект» на сьогодні немає однозначного визначення. Словники та енциклопедії термін «інтелект» зазвичай пояснюють як розум, який пов'язаний із свідомими діями людської психіки.

Словник іншомовних слів подає інтелект від латинської: розуміння, розсудок, пізнання, розум, тобто як здатність людини думати, мислити [5].

У філософському енциклопедичному словнику термін «інтелект» використовується для означення вищої пізнавальної здатності мислення, яка принципово відрізняється творчим, активним характером від пасивно чуттєвих форм пізнання [9, с. 244].

Ще Артур Шопенгауер зазначав, що людський інтелект — лише інструмент волі, який сприяє ефективнішому виживанню... в людини є три види свободи: фізична свобода (володіти чим-небудь, використовувати його), моральна (за однакових можливостей діяти чи не діяти певним чином) та інтелектуальна свобода (пізнавати й оцінювати ситуації) [8].

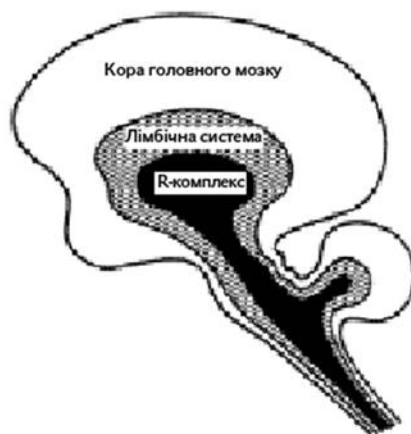
Часто поняття «інтелект» пов'язують лише із такими категоріями: логічне мислення, оперативна пам'ять та інше, тобто тими процесами людини як особистості, на формування яких має вагомий вплив оточення, соціум.

Отож окремі видання пов'язують поняття «інтелекту» лише із свідомою складовою. Водночас із психологічної точки зору відомо, що свідомість є результатом взаємодії трьох «об'єктивностей»: структури, несвідомого і мови.

У енциклопедії України інтелект розглядається як відносно стійка структура розумових здібностей індивіда, який визначають за рівнем розвитку і розглядають у зв'язку з такими пізнавальними процесами, як сприймання, пам'ять, уява тощо. За можливістю проявлення науковці вирізняють три його типи: генетичний (не може бути виявлений жодною з методик), поведінковий (проявляється у поведінці й діяльності людини), вимірвальний (визначають за оцінкою результатів відповідного тестування). Також розрізняють вербальний і невербальний інтелект [4].

Водночас науковці ж зазначають, що ознаки та зачатки інтелекту спостерігаються у тварин.

Американський нейрофізіолог Поль Маклін є автором триєдиної моделі головного мозку згідно теорії якого, людський мозок складається з трьох частин, накладених одна на одну, як в мотрійці: рептильний мозок (ретикулярний комплекс); емоційний мозок (лімбічна система, яка відповідає за емоції та відчуття), візуальний мозок (кора головного мозку, неокортекс) (рис. 1).

Рис. 1. Модель триєдиної моделі головного мозку Поля Макліна

Розглянемо детальніше функції складових моделі.

Рептильний мозок керує сенсорно-моторними реакціями та організовує роботу п'яти органів чуття: рух, дихання, рівновага, травлення, серцебиття тощо. Саме тут спрацьовують інстинкти розмноження і захисту своєї території, бажання володіти і контролювати, слідувати шаблонам, імітація, обман, боротьба за владу, прагнення до ієрархічних структур, ритуальна поведінка, контроль меншості, агресія, живуть сліди первісних «рептильних» страхів. Саме ця частина мозку налаштована на виживання в разі реальних небезпек («бігти – захищатися – завмерти»), на так звану оборону у разі небезпек для організму. Він завжди сприймає негативно навколишній світ, повний загроз і небезпек. Водночас рептильний мозок здатний плутати уявну небезпеку з реальною загрозою, таким чином він часто бере під контроль розум і тіло людини. Тому рептильний мозок нерідко стає об'єктом зовнішніх маніпуляцій через з метою навіювання страхів. Таким чином особистість людини програмують, умовно замикаючи в тенетах рептильного мозку і легко контролюють.

У своїй праці «Внушение и его роль в общественной жизни», Володимир Бехтерев описує на прикладі, як оголошення епідемії хвороби дає можливість навіюванню і маніпуляціям людьми, породжуючи страх за життя, при цьому «виключається» логіка і розум [1]. І в сучасних умовах будь-яка оголошена епідемія чи пандемія, із економічної точки зору спонукає нас, споживачів, дбати за своє здоров'я, необдуманно хаотично скуповувати

різні, часто дорогі безпотрібні фармакологічні препарати, БАДи та засоби індивідуального захисту, витрачаючи при цьому значні кошти. У стресовому стані ми також стаємо жертвою фінансового шахрайства та шарлатанства.

У процесі нашої подальшої біологічної еволюції сформувався мозок ссавця, так званий емоційний мозок за який відповідає лімбічна система. Емоційний мозок створює емоційний фон отриманому досвіду, пов'язує емоційну і фізичну діяльність, керує соціальною поведінкою. Причому манери поведінки, які є «приємні», будуть посилюватися, а ті, що тягнуть «покарання», – поступово відчужуватися.

Пол Маклін виділяє шість основних емоційних відчуттів: бажання, гнів, страх, сум, радість і ніжність [7].

Завдяки цьому зв'язку відбувається реєстрація результатів процесу навчання і вироблення умовних рефлексів. Саме тому покупці при прийнятті рішення про покупку часто керуються настроєм і емоціями, а не логікою і раціональністю. Саме тому на початку 2000 року з'явився новий напрям маркетингових досліджень нейромаркетинг, який вивчає сенсорні, когнітивні та емоційні відповіді споживачів на різні маркетингові стимули.

Наступна складова триєдиної моделі головного мозку людини неокортекс, який сприймає, аналізує, сортує повідомлення, отримані від органів почуттів. Йому притаманні такі функції, як міркування, мислення, прийняття рішень, реалізація творчих здібностей людини.

Це єдина частина головного мозку, процеси в якій можна усвідомлено відстежити.

Саме там створюється образ навколишнього світу, розвивається усне мовлення і письмова мова, які дозволяють особистості людини звільнитися від влади безпосереднього, миттєвого досвіду і перейти від повторення до передбачення. Передбачення опирається на досвід, який записаний в лімбічній системі, і представляє екстраполяцію того, що відомо з минулого, на ймовірні події майбутнього.

Водночас неокортекс є шостим (психічним, інтуїтивним) органом почуттів. Його розвиток активізує так зване ментальне відчуття, яке дозволяє відчувати найтонші вібрації Всесвіту, молекули ДНК, думки інших людей – сприймати все несвідомі процеси, усвідомлювати, а, отже, і управляти ними.

При цьому аналізуються зазвичай свідомі процеси нашої психіки, але не наголошуються на тісний зв'язок нашої свідомості з підсвідомістю особистості. Саме в неокортексі закладено безмежні можливості процесу пізнання і реалізації їх в життя, що полягає в постійному навчанні, розвитку пізнання, критичному самоусвідомленні та творчому застосуванні знань на практиці. Ментально ми маємо потреби в повазі і границях, на основі емоцій формуються наші бажання ментально ми пізнаємо світ через знання та навчання.

Таким чином, на основі триєдиної моделі головного мозку людини сучасні науковці виділяють три види інтелекту: тілесний інтелект

(VE), емоційний інтелект (QE) та ментальний інтелект (IQ), які тісно пов'язані із древньою теорією Еннеаграми, якою успішно користувалися у Вавілоні, давньогрецькій математики, та у ранньохристиянській традиціях.

Еннеаграма – психодинамічна модель, яка описує дев'ять глибинних мотивацій у яких лежать базові особистісні відчуття та емоції, які керують людьми і впливають на їх поведінку, зокрема, і економічну поведінку.

У XX столітті система набула поширення завдяки науковцям Георгію Гурджієву та Клаудію Наранхо. Вивчення еннеаграми особистості широко використовується у коучингу, мистецтві, спорті, у європейських та американських школах підготовки керівників, представників влади, спортсменів, бізнесменів та у професійному та особистісному зростанні.

Вивчення еннеатипів допомагає зрозуміти як влаштована людина, що мотивує її вчинки, яка ключова емоція, чи відчуття провокує її потреби у станах стресу і комфорту і як можливо більш ефективно взаємодіяти з іншими людьми. В основі еннеаграми лежить модель, вже описаних нами, трьох центрів мозку людини: фізичного, емоційного та розумового, які належать до трьох видів інтелекту: розумовий інтелект (IQ), емоційний інтелект (EQ або емоційна компетентність) та тілесний чи інстинктивний інтелект. У кожного з дев'яти еннеатипів один з центрів домінує (рис. 2).

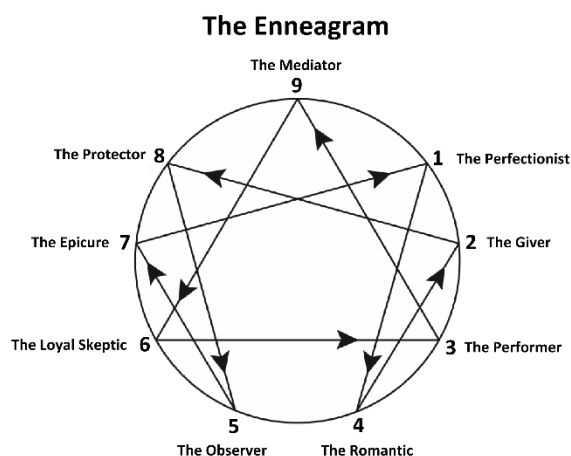

Рис. 2. Схема еннеограми особистості людини

Розглянемо трохи детальніше моделі типи поведінки людини за триадами.

Зокрема, у типів тріади тіла (8-9-1) переважає питання «Що я роблю?». Провідною

життєвою потребою тілесного центру є повага, сила, автономія.

Базова емоція тілесного центру – гнів. У типів цієї тріади спостерігаються проблеми з агресією та придушенням.

У типів тріади емоцій (2-3-4) переважає питання «Що я відчуваю?». Основна тема: інші люди, міжособистісні стосунки («У чому мають потребу?», «Мене приймають?», «Як мене бачать?»). Переважаючі функції: потреби стосунків, наголос на вербальній та невербальній комунікації.

Справжня функція центру емоцій пов'язана із тим, щоби ми могли відчувати природне почуття любові і прийняття по відношенню до себе та інших людей. Провідною життєвою потребою серцевого центру є любов та прийняття. Базова емоція серцевого центру – сором. Це почуття виникає, коли нам здається, що інші люди нас не приймають, або не надто добре оцінюють.

У типів тріади ментального центру (5-6-7) найбільш важливим є питання «Що я думаю?». Мета їх: глобальне бачення речей для об'єктивного подальшого перетворення, бачення напрямку, віра в те, що в майбутньому зі мною все буде добре. Переважаючі функції: аналіз та синтез, залучення фантазії та уяви для подолання обмежень, для опрацювання планів та стратегій, об'єктивність та логічний поступ, здатність приймати рішення.

Провідною життєвою потребою центру голови є відчувати себе безпечно у цьому світі і знати: що би зі мною не сталося, я із цим впораюся і зі мною все буде добре. Базова емоція центру голови – страх, направлений у майбутнє.

На нашу думку, таке глибинне розуміння емоцій і відчуттів, дає можливість зрозуміти причину глибинних потреб людини, причому у стані радості і комфорту так і в станах стресу, що відкриває науковцям та практикам економічного спрямування «чорну скриньку» фінансового мислення, споживчої поведінки та мотивації діяльності загалом [3].

Відомим є той факт, що у стані щастя та радості у людини зменшується рівень потреб. Вона задоволена собою і через прості легкодоступні речі приймає навколишній світ. Їй немає потреби щось змінювати у собі: колір волосся, довжину вії, вагу тіла, купляти щосезону модний одяг, гордитися

престижністю автомобіля, гаджета тощо. Лише у станах незадоволення зростає рівень потреби покупок, оскільки з'являється короточасна емоція радості задоволення і стан миттєвого щастя.

Власне емоційний мозок опирається змінам, утримує і тягне в «зону комфорту». І коли людина наважується на зміни, відчуває опір змінам через негативні емоції, відчуття, що тягнуть за собою відповідні події і деструктивні форми спілкування з оточуючим навколо нас світом. Це означає, що розумом управляє емоційний мозок.

Неокортекс сортує повідомлення отримані від емоційного мозку сприймає і аналізує відчуття отримані від органів чуття і виконує притаманні йому функції: мислення, уяви, пам'яті, реалізації творчих здібностей людини, прийняття рішень. Це та частина головного мозку, у якій усі процеси можна усвідомлено відстежити.

Важливо також розуміти, що права і ліва півкулі головного мозку виконують також різні функції. Часто за способом мислення та обробкою інформації людей поділяють на «правопівкульних» і «лівопівкульних». Півкулі мозку по різному відповідають діями на вирішення поставлених завдань. Ліва півкуля відповідає за мову, здатність до письма, сприяє запам'ятовуванню фактів, дат, відповідає за здатність до розв'язування математичних задач, за аналіз та логіку.

Із роботою правої півкулі пов'язують творчі можливості людини, інтуїцію, етику, здатність до адаптації.

Донедавна освітня система була орієнтована на дітей із більш розвиненою лівою півкулею, які мислять лінійним чином і яких легше навчити. Діти з домінуючою лівою півкулею, зазвичай, старанно вчать, легко розв'язують математичні приклади задачки.

Діти із домінуючою правою півкулею, люблять фантазувати, мріяти, складають різні історії замість того, щоб виконувати домашні завдання із шкільних предметів, тому їх прагнення не заохочуються суспільством. Оскільки «правопівкульні» діти схильні до візуалізації, то адаптуються вони гірше, їм потрібно зорові образи, щоб зрозуміти теорію. Через це їм часто ставиться діагноз розсіяної уваги, або дефіциту уваги.

Наш мозок може працювати також у двох станах у сфокусованому режимі (коли звертаємо пильну увагу, навчаємося чогось нового, розв'язуємо математичні задачі) та розсіяному режимі, коли мозок розслаблений і вільний від усього зайвого (ми фантазуємо, машинально малюємо, уявляємо, проявляємо творчі здібності, мріємо). Сфокусований режим мозку допомагає концентруватися на деталях та меті розсіяний режим мозку – витати у «хмарах» уяви. Але ці стани мозку активно між собою взаємодіють. Якщо ми хочемо перейти від деталей до розгляду повної картини подій потрібно перемкнутися із зосередженого режиму на розсіяний.

Розглянувши нейрорлогічні та психологічні аспекти головного мозку, які ж зупинимось на інструментах, які впливають наші переконання, бажання, потреби економічні вибори дії та поведінку загалом. Як вже зазначалося раніше, ще Володимир Бехтерев описував роль навіювання: якщо більшість із нас живе у «блаженній сліпоті», генії не сплять ночами, гостро відчуваючи недосконалість світу [1].

Тобто тут йдеться проте, що пусковим механізмом стають стимули на які реагує наша підсвідомість.

Потенціал наших дій, позитивних і негативних для життя особистості переконань, суджень, страхів, які саме через емоції, які впливають на нашу свідому частину життя впливають на прийняття наших рішень і дій чи бездіяльності, знаходиться у підсвідомості.

Підсвідомість, проявляється у нашій поведінці, в стилі мислення, і головне, у наших виборах підсвідомість – це 90% людського мозку який практично ми не використовуємо в усвідомленому вигляді. Яким чином підсвідомість взаємодіє із свідомою частиною нашого інтелекту можна також розглянути на прикладі сприймання вигаданих слів американськими нейпрологами «кікі» і «буба». Якщо запропонувати групі людей назвати за допомогою даних слів підібрати різні фігури чи форми, то більшість обере «кікі» для гострих предметів, а «буба» для округлих. Цей ефект отримав назву «Звуковий символізм». Ефект відкритий у 1929 році спочатку німецьким психологом Вольфгангом Келером, а далі у 2001 году неврологи Вілейанур Рамачандран и Едвард Хаббард повторили експеримент у США замінивши назви фігур. Такий же експеримент

був проведений нами за участю слухачів курсів підвищення кваліфікації Тернопільського ОКІППО, у якому взяло участь 92 респонденти. При цьому 98,2 % опитаних назвали «бубою» округлу фігуру, а «кікі» — гострокутну Тобто це означає, що іноді ми здогадуємося про значення невідомого нам слова лише з його звучання.

Науковці доводять, що асоціації між певними предметами та звуками мови виникають через форму губ, яку вони приймають під час вимови певних звуків. Але на думку Маріано Сігман такі відповідності часто мають культурне походження. Наприклад, у народності Анд аймара слово «найра» означає минуле та попереду очей, а слово «кіпа» майбутнє та позаду. Це також відображається жестами. Аймара відводять руки назад, коли говорять про майбутнє, оскільки воно невідоме і ми його не бачимо і лише минуле попереду, ми його знаємо і бачимо. І згадуючи минуле вони мимовільно руки простягають уперед.

Цікаво У 1971 році американський психолог Альберт Мейерабиан (Albert Mehrabian) сформулював правило ефективної усної комунікації – «правило 7% – 38% – 55%». Згідно з ним, ефективність усної комунікації лише на 7% залежить від слів. Решта – від інтонації та ритму, а також міміки і жестів. Через звукові засоби (інтонація, тон) передається 38%, а невербальні засоби – 55%. Саме жести відображають справжні людські почуття відносно до аудиторії під час виступу та показують ставлення до співрозмовника. Отож у спілкуванні понад 60% інформації передається елементами кінетики. І ми це зазвичай робимо несвідомо, не задумуючись.

Цікавими у цьому аспекті є дослідження людської пам'яті, яка має значний вплив на наші переконання та формування суджень Із середини 2000-х років вчені-неврологи дійшли думки, що пам'ять має застосунок не лише минулого, але вона допомагає діяти відповідним чином у майбутньому.

Зокрема, Елеонора Магвайр, використовує алегорію Білої Королеви із художнього твору Льюїс Керрол, «Аліса в Задзеркаллі», для ілюстрації своєї ідеї, щоб «виробити найкращий курс дій, ви маєте дивитися на себе в проекції...» -зазначає науковиця.

Незважаючи на велику роль підсвідомості, чому дослідження стосуються в більшості саме свідомої сторони інтелекту людини?

На нашу думку, свідомість це та сторона, яка є прозора щодо розуміння причинно-наслідкових зв'язків ця складова людської психіки піддається коригуванню різним впливам і відповідно формує у особистості бажану і водночас передбачену поведінку згідно моральних норм і законів визначених конкретним суспільством. Як вже зазначалося, у свій час людей штучно класифікували за рівнем розвитку інтелекту, лише за здатністю розв'язувати логічні задачки чи життєві ситуації з життя, усе інше не мало відношення до інтелекту.

Але така теорія невдовзі зазнала краху. На зміну цій теорії прийшла теорія множинного інтелекту Говарда Гарднера. Американського психолог у своїй праці «Рамки розуму: теорія множинного інтелекту» науково підтверджує і експериментально доводить, що люди мислять по різному і навчаються ефективно багатьма способами [2]. Таким чином науковець розкриває один з можливих способів індивідуалізації освітнього процесу.

Ця теорія отримала всесвітнє визнання як одна з найбільш новаторських теорій пізнання інтелекту людини. Теорія множинного інтелекту підтверджує те, з чим освітяни мають справу щодня: люди мислять і вчаться різноманітними способами. Людина отримує знання через різні канали сприйняття. Спочатку виділяли сім видів інтелекту далі дев'ять видів відповідно сприйняття оточуючого світу і навчання. У кожній людини є свої переважаючі канали сприйняття знань, але водночас людина протягом життя може розвивати і усі інші види інтелекту формуючи нові нейронні зв'язки таким чином відкриваючи нові можливості інтелекту і розширюючи межі людського інтелекту.

Отож практично усі учені є одностаїні у визначенні інтелекту як системи.

Загалом також академічно доведено, що людина усвідомлює себе лише максимально на 10%: свої думки, ще трохи вона усвідомлює свої почуття і емоції, а 90% – підсвідомість, яка є неусвідомленою, що з нею відбувається, і яка часто визначає бажану чи небажану для нас поведінку. Саме взаємодія усвідомленої свідомості із неусвідомленою підсвідомістю

визначає наш вибір, не тільки з точки зору психології, а але має економічний характер і визначає економіку вибору. Ще Людвіг фон Мізес зазначав, що економіку називають «наукою вибору», яка опосередковано пов'язана із людським інтелектом. Адже економічна теорія розглядає вільний вибір та вибір в умовах примусу зі сторони економічних суб'єктів.

Розглядаючи аспекти вибору, взаємодії, прийняття рішень, відповідної поведінки в контексті людського інтелекту суб'єктів економічних відносин та з огляду на проблематику дослідження вважаємо за доцільність у подальшому вживати термін «економіка інтелекту».

Отож ми дослідили різні аспекти і види людського інтелекту, з точки зору психоаналізу, філософії, поведінкової економіки, що визначає в людини бажання, потреби та мотивує до діяльності чи бездіяльності, здатність до навчання та пізнання себе і навколишнього світу через призму економіки виборів.

Висновки та перспективи подальших досліджень

Як засвідчують дослідження різних джерел інформації категорія «людський інтелект» має багатогранну сутність дефініції. Визначальною є роль людського інтелекту в контексті сучасних досліджень трансдисциплінарного підходу щодо економічних виборів поведінки діяльності суб'єктів взаємодії. Обґрунтовано сутнісну характеристику дефініції «економіка інтелекту». Триєдина модель людського інтелекту, дає нам розуміння, що визначає людські впливи, індивідуальні та колективні життєві пріоритети, вибори, в тому числі, економічні. Розглянуті нейрорлогічні та психологічні аспекти головного мозку, визначають інструменти, які впливають наші людські переконання, бажання, потреби і визначають усвідомлені та неусвідомлені економічні вибори, дії та поведінку людини загалом.

Подальші дослідження різних аспектів людського інтелекту є важливими у контексті економіки виборів, фінансового мислення, та підприємництва, в аспекті якісно нової інституційної площини розвитку відносин між суб'єктами освітніх послуг в сучасних реаліях суспільно-економічного розвитку та

перезавантаження економіки на національному, регіональному, локальному рівнях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бехтерев В. М. Внушение и его роль в общественной жизни. Издательство: Академический проект, 2019 р.
2. Gardner H. Seven Steps to Intelligence. URL: <http://www.newhorizons.org>. (дата звернення: 05.10.2021).
3. Ennea-type Structures: Self-analysis for the Seeker (Consciousness Classics) by Claudio Naranjo URL: <http://findmedianow.com/book90.php?asin=0895560631>.
4. Семенова Р. О. Интеллект/ Енциклопедія Сучасної України: електронна версія [веб-сайт] / гол. редкол.: І.М. Дзюба, А.І. Жуковський, М.Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2006. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=12386 (дата звернення: 04.11.2021).
5. «Словник іншомовних слів» Володимир Лук'янюк, 2001. URL: <https://www.jnsm.com.ua/sis>. (дата звернення: 04.11.2021).
6. Собко О. М. Интеллектуальный капитал предприятия: концептуализация-функционирование-развитие: монография. Тернопіль: Крок, 2014. 360 с.
7. Триедный мозг в эволюции. Роль у палеоцеребральных функций. Пол Д. Маклин. Пленум, Нью-Йорк, 1990. XXIV, 672 с. URL: https://www.researchgate.net/publication/6043837_The_Triune_Brain_in_Evolution_Role_in_Paleocerebral_Functions_Paul_D_MacLean_Plenum_New_York_1990_xxiv_672_pp_illus_75. (дата звернення: 07.11.2021)
8. Філософія Артура Шопенгауера та сучасність: кол. моногр. / за ред. Анатолія Карася. — Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2012. 578 с.
9. Філософський енциклопедичний словник / НАН України, Ін-т філософії імені Г. С. Сковороди; [редкол.: В. І. Шинкарук (голова) та ін.]. Київ: Абрис, 2002. VI, 742 с.

REFERENCES

1. Bekhterev, V. M. (2019). *Suggestion and its role in public life*. Publisher: Academic project.
2. Gardner, H. (n.d.). *Seven Steps to Intelligence*. Retrieved from: <http://www.newhorizons.org>.
3. Naranjo, C. (n.d.). *Ennea-type Structures: Self-analysis for the Seeker (Consciousness Classics)*. Retrieved from : <http://findmedianow.com/book90.php?asin=0895560631>.
4. Semenova, R. O. (2006). *Intellect / Encyclopedia of Modern Ukraine*. Kyiv: Institute of Encyclopedic Research of the National Academy of Sciences of Ukraine. Retrieved from: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=12386.
5. Lukyanyuk, V. (2001). *Dictionary of foreign words*. Retrieved from: <https://www.jnsm.com.ua/sis/>.
6. Sobko, O. M. (2014). *Intellectual capital of the enterprise: conceptualization-functioning-development*. Ternopil: Krok.
7. McLean, P. D. (1990). *The triune brain in evolution. Role in paleocerebral functions*. Plenum, New York,. XXIV, 672 p. Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/6043837_The_Triune_Brain_in_Evolution_Role_in_Paleocerebral_Functions_Paul_D_MacLean_Plenum_New_York_1990_xxiv_672_pp_illus_75.
8. Karas, A. (2012). *Philosophy of Arthur Schopenhauer and modernity*. Lviv: Ivan Franko Lviv National University.
9. Shinkaruk, V. I. (2002). *Philosophical encyclopedic dictionary*. Kyiv: Abris.

Lilia Krykhovets-Khomyak, PhD student, Department of Trade and Exchange Entrepreneurship, West Ukrainian National University, Ukraine

ECONOMICS OF INTELLIGENCE IN THE CONTEXT OF A TRANSDISCIPLINARY APPROACH

Abstract

Introduction. The versatility of the components of the human intelligence system, applied aspects of the mechanisms of formation of activity behavior of the individual in terms of its economic choices are considered.

Research methods. The basis of methodological research is the methods of empirical and theoretical research: the use of a systematic approach in the analysis of theoretical foundations and practice in the field of behavioral economics. To achieve this goal, the following research methods were used: system and logical analysis, the method of analogies, systematization and generalization.

Results. The versatility of the essence of the category "human intelligence" is investigated. The trinity model of human intelligence, which determines the influences, individual and collective life priorities, choices, including economic ones, is examined in more detail. The neural and psychological aspects of the brain and the tools that influence our human beliefs, desires, needs, financial choices, shape actions and personal economic behavior in general are considered.

The essential characteristic of the definition of the economy of intelligence is given. The role and essence of human intelligence in the context of modern research of the transdisciplinary approach to economic choices of behavior of subjects in the conditions of interaction are substantiated.

Perspectives. Further research on various aspects of human intelligence is important in the context of election economics, financial thinking, and entrepreneurship, in terms of a qualitatively new institutional plane of development of relations between educational services in the current realities of socio-economic development and economic reset at the national, regional and local levels..

Keywords: intelligence; mental intelligence; emotional intelligence; physical intelligence; transdisciplinary approach; economics of intelligence.

Cite as: Krykhovets-Khomyak, L. (2022). Economics of intelligence in the context of a transdisciplinary approach. *Economic analysis*, 32 (3), 22-30. DOI: 10.35774/econa2022.03.022